

Tussen debat en beïnvloeding: Geopolitiek en het Westen op X

Teun van der Laan
Nienke Wessel
Christopher Houtkamp

Clingendael Report

Clingendael

Netherlands Institute of International Relations

Clingendael

Netherlands Institute of International Relations

Tussen debat en beïnvloeding: Geopolitiek en het Westen op X

Teun van der Laan
Nienke Wessel
Christopher Houtkamp

Clingendael Report
Januari 2026

Over de auteurs

Teun van der Laan is data scientist en researcher bij Instituut Clingendael. Hij richt zich op surveyonderzoek in het kader van de Clingendael Buitenland Barometer en onderzoek naar ondermijning van de Nederlandse maatschappij door georganiseerde misdaad en buitenlandse inmenging in het kader van het programma *Weerbaarheid*.

Nienke Wessel is data scientist en researcher bij het programma *Weerbaarheid* van Instituut Clingendael, waar ze onder andere onderzoek doet voor de Clingendael Buitenland Barometer. Ze heeft een master in Informatica, en volgt masters in Conflict Studies en Islam Studies aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Christopher Houtkamp is senior research fellow bij Instituut Clingendael en hoofd van het programma *Weerbaarheid* binnen de *Security Unit* van Clingendael en programmaleider van het surveyonderzoek in het kader van de Clingendael Buitenland Barometer.

Inhoud

Samenvatting	1
Inleiding	4
Narratieven in internationale betrekkingen	8
Antiwesterse elementen in narratieven	11
‘Antiwesterse’ elementen op X in Nederland	13
Methode	13
Het platform X	15
Resultaten sentimentanalyse	18
NAVO	18
Rusland	21
De Verenigde Staten	25
China	29
Het Westen	32
Conclusie en afsluitende reflecties	35
Het ‘Trump-effect’	36
De rol van antiwesterse narratieven	37
De rol van X, en zijn eigenaar, in het publieke debat	37
Annex	40
Annex A	40
Annex B	42

Samenvatting

Dit rapport presenteert de uitkomsten van een groot data-onderzoek naar de aanwezigheid van antiwesterse narratieven in Nederlandstalige berichten op platform X (voorheen Twitter). De narratieven kenmerken zich door hun verscheidenheid: het Westen wordt vanuit verschillende landen en regio's op talrijke manieren bekritiseerd. Op basis van een groot aantal interviews met regio-, en landenexperts en een omvangrijk literatuuronderzoek is een selectie gemaakt van de 'antiwesterse' elementen die nader worden onderzocht in de X-data.

Antiwesterse narratieven bevatten de volgende elementen:

- **Het verval van het Westen**, veroorzaakt door zijn vermeende arrogantie en/of decadentie.
- **Hypocrisie van het westerse handelen**. De kern van dit type narratief is dat het Westen dubbele standaarden hanteert voor vergelijkbare situaties, en zijn morele principes selectief toepast. Een actueel voorbeeld betreft de verschillende houding van het Westen ten aanzien van de oorlogen in Gaza en Oekraïne.
- **De ongewenste export van het westers narratief**. Het betreft de vermeende ongewenste beïnvloeding door het Westen, waarmee het probeert zijn waardenpatroon op te leggen aan andere landen.
- **Agressie van het Westen op het wereldtoneel**. Het idee dat het Westen agressief handelt op het wereldtoneel, ten koste van andere delen van de wereld.
- **Het inferieure karakter van het westerse samenlevingsmodel**, in combinatie met het promoten door andere landen van hun eigen samenlevingsmodel, dat superieur zou zijn aan het Westerse.

Voor het data-onderzoek zijn **meer dan 600.000 X-berichten** geanalyseerd, gemeten over tien periodes **tussen 2021 en 2025**. Deze berichten zijn bestudeerd met een zogeheten 'sentimentanalyse' via zelfgetrainde neurale netwerken, een methodologische techniek om het positieve of negatieve karakter van berichten vast te stellen. Het onderzoek richt zich op vijf actoren die onderwerp zijn in de narratieven of deze uitdragen: de NAVO, het Westen, Rusland, China en de Verenigde Staten. Belangrijke kanttekening is dat het inhoudelijke waarheidsgehalte van de narratieven geen onderwerp vormt van de studie: het gaat louter om hun aanwezigheid op Nederlandstalig X.

De studie legt een aantal trends bloot. Ten eerste vindt er, zoals verwacht, vooral discussie op X plaats over geopolitiek rondom grote internationale gebeurtenissen en conflicten, zoals de start van de grootschalige invasie in Oekraïne of het uitbreken van de oorlog in Gaza. Opvallend is de rol van president Trump: sinds zijn aantreden neemt het aantal berichten over álle onderzochte actoren, op het Westen na, sterk toe, en gaat het grootste deel van de berichtgeving over de Verenigde Staten over Trump persoonlijk. Het aandeel positieve berichten over de VS en Trump op X stijgt significant na de steunbetuiging van Musk aan Trump tijdens de Amerikaanse presidentverkiezingen en de inauguratie van Trump op 20 januari 2025.

Ten tweede: een opvallende trend betreft het grote aantal negatieve en ‘neutrale’ (dat wil zeggen, noch positieve, noch negatieve) berichten over Rusland. Dat is opmerkelijk, gezien de actieve (desinformatie)campagnes die Rusland voert op X, en het anekdotisch bewijs van verschillende regio-experts die op hun tijdlijnen behoorlijk veel pro-Russisch sentiment tegenkomen. Voor deze trend bestaan drie mogelijke verklaringen:

- (1) de gemiddelde Nederlandstalige X-gebruiker heeft simpelweg geen positief beeld over Rusland. Direct na de invasie gingen bijvoorbeeld Twittercampagnes met #StandWithUkraine viraal, waarna Rusland het platform verboden heeft in eigen land;
- (2) de Russische strategie is er niet op uit het land in een positief daglicht te plaatsen, maar richt zich primair op andere doelen, zoals het vergroten van de maatschappelijke polarisatie in onder andere Nederland en het ondermijnen van het vertrouwen in buitenlandse overheden;
- (3) de analysemethode classificeert alleen expliciete pro-Russische berichten als zodanig. Voor berichten die mogelijk een impliciete pro-Russische ondertoon bevatten geldt dat niet. Het gaat dan bijvoorbeeld om posts die multi-interpretabel zijn vanwege een vermeende ironische ondertoon.

Voor een nadere verklaring van het grote aantal negatieve en neutrale berichten over Rusland is verder onderzoek nodig.

Ten derde, een gegeven dat vermoedelijk weinig verbazing zal wekken: het sentiment op X is geenszins representatief voor de gehele Nederlandse bevolking. Een vergelijking van de sentimentanalyse resultaten met representatief surveyonderzoek naar de percepties over de verschillende actoren laat duidelijk zien dat de gemiddelde X'er een stuk negatiever naar de onderzochte actoren (met name de NAVO en het Westen) kijkt dan de gemiddelde Nederlander.

Tenslotte: het onderzoek toont aan dat berichten over de NAVO en het Westen een behoorlijk aandeel antiwesterse narratieven bevatten. Dat geldt met name in één van de onderzochte periodes: de week van de grootschalige invasie van Oekraïne. Buiten de grote geopolitieke gebeurtenissen komen antiwesterse narratieven veel minder vaak voor, zowel absoluut als relatief. Met andere woorden: antiwesters sentiment op X beweegt in golven mee met de geopolitieke gebeurtenissen, en is daarbuiten in veel beperktere mate aanwezig op het platform.

Het onderzoek sluit af met twee reflecties voor beleid en maatschappij:

- Het is van groot belang de rol van X in het publieke debat gelaagd en genuanceerd te beschouwen. X vormt duidelijk geen representatieve afspiegeling van de Nederlandse bevolking. Tegelijkertijd reikt de invloed van het medium verder dan zijn groep gebruikers. Ook in de traditionele media maken X-berichten of 'het sentiment op X' deel uit van de berichtgeving, en beïnvloeden zij de stemming in het Nederlands parlement. Daarnaast zijn mensen met een groot bereik in het publieke debat zoals opiniemakers, politici, journalisten en activisten doorgaans zeer actief op X, waardoor het platform een prominente plaats inneemt in het maatschappelijk debat.
- X is, mede ten gevolge van het gebrek aan moderatie op het platform, ook vergeleken met andere sociale media zoals instagram en facebook, een medium waar buitenlandse actoren een behoorlijk actieve rol spelen. De voedingsbodem voor antiwesterse narratieven is duidelijk aanwezig en X is vanwege zijn grootte en aanwezigheid van veel prominente opiniemakers een platform waar deze sentimenten goed versterkt kunnen worden. Een gegeven waar buitenlandse mogendheden hun voordeel mee kunnen doen.

Inleiding¹

Meer dan honderdduizend tweets zijn er binnen drie dagen na het neerhalen van MH17 in 2014 op X (destijds Twitter) geplaatst door Russische botlegers, grote verzamelingen van accounts die zelfstandig en automatisch berichten met nepnieuws kunnen verspreiden op sociale media. In deze berichtenstroom wordt Russische betrokkenheid ontkend, en de schuld bij Oekraïne gelegd. Het doel van deze campagne is twijfel zaaien en Rusland vrijpleiten bij een zo groot mogelijk publiek.² Dit is slechts één voorbeeld van de manier waarop Rusland via sociale media internationaal invloed uitoefent, het politieke klimaat van landen destabiliseert en daarmee de democratische weerbaarheid van de bevolking en instituties bedreigt. Dit onderzoek belicht hoe actoren X (voorheen Twitter) gebruiken voor geopolitieke doeleinden en welke narratieven daarbij worden ingezet.

Geopolitieke narratieven spelen een sleutelrol op het huidige internationale toneel.³ Staten gebruiken ze om hun eigen identiteit vorm te geven en uit te dragen, om binnenlandse sociale cohesie te bevorderen, en hun buitenlandse politiek te rechtvaardigen. Het lijkt geen twijfel dat deze verhalen strategische waarde hebben, en door landen ook als zodanig worden ingezet.^{4,5} Veel Westerse landen presenteren zich als een baken van democratie en vrijheid, en plaatsen zich tegenover staten met autoritaire regimes.⁶ China en Rusland positioneren

-
- 1 De auteurs zijn Javier Abrego en José María Mayoral van Tweetbinder zeer erkentelijk voor hun dataverzameling en -behandeling, en Monika Sie, Bob Deen, Niels Drost en Saskia Legein voor hun peer review. Daarnaast zijn de auteurs Fenna de Vos en Bart Visser zeer erkentelijk voor hun werk in het literatuuronderzoek en de hulp met annotatie.
 - 2 Huib Modderkolk en Annieke Kranenberg, "Aids, MH17, de Maccabi-rellen: hoe effectief is desinformatie?" De schaduwoorlog (podcast), 30 september 2025.
 - 3 Nora Jansen et al., "[The Role of Geopolitical Narratives in the Process of Global Ordering and Disordering](#)," SSRN Scholarly Paper no. 4366812 (Social Science Research Network, February 22, 2023).
 - 4 The Reckoning Project and Global Rights Compliance, "[Manufacturing Impunity: Russian Information Operations in Ukraine](#)" (2025).
 - 5 Jukka Aukia et al., "[Strings Attached: China's Narrative Influence in Sub-Saharan Africa](#)" (Hybrid CoE, 2025).
 - 6 G. John Ikenberry, "[The End of Liberal International Order?](#)," *International Affairs* 94, no. 1 (2018): 7–23.

zich in hun narratieven als een alternatief voor het 'imperialistische' en 'moreel failliete' Westen.⁷

Dit onderzoek analyseert een modern vehikel om narratieven anno 2025 te verspreiden: sociale media, en in het bijzonder het platform X. Landen als Rusland en China controleren en beïnvloeden de informatieconsumptie van hun eigen burgers door apps als VKontakte, MAX,⁸ WeChat en Douyin te reguleren.^{9,10,11,12} Het Westen voert een vrijer social-media beleid, waardoor op de Amerikaanse platforms openere discussies kunnen worden gevoerd. Tegelijkertijd verschaft die vrijheid buitenlandse mogelijkheden mogelijkheden eigen informatiecampagnes te voeren op Amerikaanse sociale media platforms. Zo vinden er regelmatig Russische en Iraanse campagnes plaats op X.^{13,14}

Specifiek X is een interessant platform om verschillende narratieven te onderzoeken. X verschaft, zelfs vergeleken met andere westerse sociale media, gebruikers relatief veel vrijheid. Elon Musk heeft sinds zijn overname van het platform contentmoderators ontslagen en heeft X teruggetrokken uit de EU Desinformatiecode.¹⁵ Het is een platform waar verschillende narratieven gedeeld

-
- 7 Kevin Moss, "[Russia as the Saviour of European Civilization: Gender and the Geopolitics of Traditional Values](#)," in *Anti-Gender Campaigns: Mobilizing against Equality*, ed. Roman Kuhar and David Paternotte (Rowman & Littlefield International Ltd, 2017).
 - Daniel Sarafinas, "[The National Image of China and the Construction of a Profilic National Identity](#)," *Concentric Literary and Cultural Studies*, 49.2 (2023): 49-69, aldaar 55-56.
 - 8 MAX verovert als staatsgestuurde superapp een steeds grotere plek in de Russische samenleving. De app wordt sinds september 2025 verplicht geïnstalleerd op alle nieuwe telefoons en tablets, als alternatief voor het buitenlandse Whatsapp en Telegram.
 - 9 Philipp Dietrich, "[The Key Player in Russia's Cybersphere: What the West Needs to Know about VK Company](#)," no. 4 (DGAP, 2023).
 - 10 Natalia Garina, "[Social Media in Russia: What Is Allowed, What Is Not, and How the Law, Monitoring Techniques and Technologies Are Evolving](#)," *Russia Post*, September 11, 2025.
 - 11 Ausma Bernot, "[From Messaging to Policing: WeChat's Role in Maintaining Public Security](#)," *China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE)*, January 23, 2025.
 - 12 Jeroen de Kloet and Thomas Poell, "[Why the Everyday Is Essential: Navigating Censorship and Surveillance on WeChat in China](#)," *Media, Culture & Society*, October 7, 2025, 01634437251380415.
 - 13 Lisa O'Carroll, "[Disinformation Networks 'Flooded' X before EU Elections, Report Says](#)," *World News, The Guardian*, July 12, 2024.
 - 14 Rotem Baruchin, "[The Bot Network Collapse That Exposed Iran's Influence Operation](#)," *Cyabra*, July 10, 2025.
 - 15 Francesca Gillett, "[Twitter Pulls out of Voluntary EU Disinformation Code](#)," *BBC News*, May 27, 2023.

kunnen worden, zonder dat er strikt, in lijn met de EU Desinformatiecode, wordt gekeken naar het waarheidsgehalte. Het blijft ook, zelfs na de zogenaamde ‘Blue-Sky exodus’ eind 2024-begin 2025, een veelgebruikt platform in Nederland, met miljoenen gebruikers, waaronder talrijke prominente opiniemakers.¹⁶

Deze studie richt zich specifiek op de weerklank van zogenaamde ‘antiwesterse narratieven’: verhalen die worden verspreid om het negatieve sentiment over Westerse landen te bevorderen en hun internationale positie te bekritisieren. Het waarheidsgehalte van de narratieven wordt niet getoetst, alleen hun weerklank in de Nederlandse samenleving.

In dit onderzoek staan de volgende twee vragen centraal: *Wat zijn de kern-elementen van antiwesterse narratieven die door verschillende niet-westerse actoren worden uitgedragen? En: welke antiwesterse narratieven vinden weerklank onder de Nederlandse X-gebruikers?*

In het eerste onderdeel worden narratieven van verschillende landen door middel van expertinterviews en literatuuronderzoek in kaart gebracht. Uit deze narratieven komen meerdere elementen naar voren die een antiwesterse kern bevatten.

Het tweede onderdeel van het onderzoek concentreert zich op de aanwezigheid van antiwesters sentiment op Nederlandstalig X en beantwoordt daarmee de tweede onderzoeksvraag. Daarvoor is gebruik gemaakt van een zogenaamde sentimentanalyse, een techniek waarmee met behulp van *Large Language Models* de toon van honderdduizenden stukken tekst in relatief korte tijd kan worden bepaald. De basis van het onderzoek vormen 600.000 tweets, afkomstig uit een aantal internationale sleutelperioden tussen 2021 en 2025 (zie methode), over vijf prominente geopolitieke actoren of organisaties (De NAVO, de Verenigde Staten, Rusland, China en het ‘Westen’ als geheel). Het gaat om de volgende perioden (ook genoemd in de paragraaf over de methodologie):

Tijdperiode	Data	Gebeurtenis
1	16– 23 februari 2021	Jaar voor de start van de oorlog in Oekraïne
2	24 februari 2022 – 3 maart 2022	Na de start van de oorlog in Oekraïne

16 Neil van der Veer et al., [Nationaal Social Media Onderzoek 2025](#) (Newscom, 2025).

Tijdsperiode	Data	Gebeurtenis
3	21 – 28 oktober 2022	Voor de overname van X door Musk
4	21 – 28 april 2023	Half jaar na overname X door Musk
5	7 – 14 oktober 2023	Hamas aanval op Israël
6	1 – 7 oktober 2024	Inval Israël in Libanon
7	13 – 20 januari 2025	Week voor inauguratie Trump
8	14 – 21 februari 2025	Tijdens en na Munich Security Conference
9	28 februari – 7 maart 2025	Na conflict Zelensky en Trump in het Witte Huis
10	21-27 juni 2025	NAVO-top en aanval VS op Iran

De analyse biedt inzicht in de aanwezigheid en aard van verschillende narratieven op X over deze actoren. Het rapport besluit met een combinatie van de twee onderdelen, gevolgd door een aantal afsluitende reflecties.

Narratieven in internationale betrekkingen

Volgens de Amerikaanse politicoloog en hoogleraar Ronald R. Krebs kunnen we narratieven begrijpen als “sociaal geconstrueerde verhalen die orde en betekenis geven aan het politieke leven en die de manier structureren waarop individuen en groepen de wereld interpreteren en daarin handelen.”¹⁷ Het zijn dus verhalen die betekenis geven en mensen helpen om de politiek, en de wereld te begrijpen. Ze geven een kader voor interpretatie van gebeurtenissen.

Voor deze studie zijn de dominante narratieven van verschillende landen onderzocht, met speciale aandacht voor hun antiwesterse elementen. De kernelementen van de narratieven van Rusland en China, twee grootmachten, worden hier kort uitgelicht in tekstboxen.

Nationale narratieven zijn complex en veelzijdig, en daaraan kan niet volledig recht worden gedaan in dit rapport. De nadruk ligt op hun antiwesterse elementen. Ook dient opgemerkt te worden dat het onderzoek zich concentreert op de narratieven die politieke elites verspreiden: de mate van weerklank van de verhalen onder hun eigen burgers maakt geen onderdeel uit van de studie. Ten slotte is het van belang te benadrukken dat dit onderzoek niet het waarheidsgehalte van de nationale narratieven en de antiwesterse elementen daarin analyseert.

Rusland

Vladimir Poetin verspreidt een narratief waarin Rusland slachtoffer is van westers imperialisme en Rusland de hoeder van christelijke waarden in de wereld is.¹⁸ Deze mix van een bedreigende vijand en een unieke Russische cultuur fungeert als middel om steun te mobiliseren onder de eigen

17 Ronald Krebs, *Narratives and the Making of US National Security*, 2007.

18 Deze paragraaf haalt veel elementen van het narratief uit twee interviews met Rusland experts in januari en februari 2025.

bevolking, het regime legitimiteit te verschaffen en te beargumenteren dat de Russische staat en beschaving één geheel vormen.

Een centraal kenmerk van dit Russische *civilizational state*-narratief is de nadruk op orthodoxie en traditionele waarden.¹⁹ De Russische orthodoxie wordt gepresenteerd als staatsreligie, verbonden met sleutelementen als de traditionele familie, heteroseksualiteit en religieuze toewijding. Rusland positioneert zich in dit narratief als het laatste bastion van een traditioneel Europa dat de christelijke erfenis, inclusief bijbehorende waarden en normen, moet verdedigen tegen moreel verval.²⁰

Daarnaast stelt Rusland zich op als slachtoffer van de verspreiding van westerse waarden over de wereld. Waar tot 25 jaar geleden grote delen van Oost-Europa en Centraal-Azië onder de Russische invloedssfeer vielen, is dat gebied na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie sterk geslonken. Rusland ziet het als zijn rol om deze landen te beschermen tegen westerse waarden en omschrijft zichzelf als een fort tegen het Westen. Daarom presenteert het land zich nadrukkelijk als bondgenoot van landen in Afrika, Azië en Latijns-Amerika in de strijd tegen westers kolonialisme, waar Rusland volgens het narratief ook slachtoffer van is. Dit discours resoneert aanzienlijk door de koloniale geschiedenis.²¹ De onderliggende boodschap is dat elke samenleving recht heeft op een eigen waardenpatroon en dat er geen universeel – lees: westers – model bestaat waaraan alle landen zich zouden moeten conformeren.

China

In het Chinese narratief staat de wederopstanding van China na de Eeuw van vernedering centraal, evenals het realiseren van de 'Chinese Droom'. De Eeuw van Vernedering verwijst naar de 19^e en 20^e eeuw, waarin de millennia oude Chinese beschaving werd onderworpen door westerse mogendheden en Japan. Het betreft onder meer de Opiumoorlogen,

19 Elena Stepanova, "[Traditional Values in the Interpretation of the Russian Orthodox Church and the State](#)," *Political Theology*, October 14, 2025, 1–21.

20 Kevin Moss, "[Russia as the Saviour of European Civilization: Gender and the Geopolitics of Traditional Values](#)," in *Anti-Gender Campaigns: Mobilizing against Equality*, ed. Roman Kuhar and David Paternotte (Rowman & Littlefield International Ltd, 2017).

21 Interview Rusland expert

Westers en Japans kolonialisme en de oorlog met Japan tijdens de Tweede Wereldoorlog.²² In het narratief wordt gesteld dat het Westen zijn machtige positie vanwege een decadente houding snel aan het verliezen is. Bovendien bemoeien de politieke elites in het Westen bemoeien zich buitenproportioneel met de interne aangelegenheden van andere landen, en besteden tegelijkertijd weinig aandacht aan het adresseren van de eigen binnenlandse problemen.²³

In het kader van de Chinese Droom heeft Beijing daarentegen wél ruime aandacht voor het binnenland. China zou dankzij zijn snelle economische en maatschappelijke ontwikkeling de Eeuw van Vernedering definitief achter zich kunnen laten en een hernieuwde glorie tegemoet zien.²⁴ Ten slotte maken de Chinese cultuur en waarden China sterker en weerbaarder dan andere beschavingen.²⁵ Vanuit dit uitgangspunt wordt gesteld dat China in de toekomst een grotere rol in de wereld zal spelen en dat dit niet alleen gerechtvaardigd, maar ook onvermijdelijk is.

China ziet zijn wereldbeeld expliciet als een alternatief voor het westerse narratief. In de officiële retoriek presenteert Beijing zich als een vreedzame macht die respect toont voor nationale soevereiniteit en die samenwerking zoekt op basis van gelijkwaardigheid. Dit vertaalt zich in beleid dat inzet op partnerschappen, handel, connectiviteit en infrastructuur, met het *Belt and Road Initiative* als toonaangevend voorbeeld, waarmee China fors in met name ontwikkelingslanden investeert om economische landcorridors te bouwen en een nieuwe maritieme zijderoute.²⁶

22 Daniel Sarafinas, [The National Image of China and the Construction of a Profilic National Identity](#), *Concentric Literary and Cultural Studies*, 49.2 (2023): 49-69, aldaar 55-56.

23 Interview met China expert in februari 2025.

24 Zheng Wang, [The Chinese Dream: Concept and Context](#), *Journal of Chinese Political Science* vol. 19 (2014): 1-13.

25 Gilbert Rozman, [Chinese National Identity and Its Implications for International Relations in East Asia](#), *Asia-Pacific review* vol. 18, no. 1. (2011): 84-97, aldaar 89.

26 Anna Lehman-Ludwig et al., ["Chinese Anti-Westernism on Social Media,"](#) *Global Media and China* 8, no. 2 (2023): 119-37.

Antiwesterse elementen in narratieven

Uit interviews met verschillende regio-experts en het literatuuronderzoek komt naar voren dat het Westen op uiteenlopende wijzen wordt bekritiseerd, afhankelijk van de specifieke geschiedenis en geopolitieke positie van de landen.

Ter nuance is het van belang te benadrukken dat dit onderzoek een tijdsperiode bestrijkt vanaf 2021 tot juni 2025, waarbij er in principe vanuit wordt gegaan dat het ‘Westen’ zowel de Verenigde Staten als de Europese landen omvat. In 2025 is die stelling na het optreden van president Trump op het wereldtoneel, en de verwijdering die daardoor is opgetreden tussen de VS en de Europese landen, echter aanvechtbaar.²⁷ In deze studie is ervoor gekozen het klassieke concept van het Westen te handhaven, vanwege het longitudinale karakter van het onderzoek. Voor 2024 was het immers minder controversieel om de VS en Europa beide tot de Westerse wereld te rekenen.

Hieronder volgt een aantal kernelementen van de verschillende antiwesterse verhalen die veelvuldig terugkomen, en die ook de basis vormen voor de data-analyse:

- **Verval van het Westen.** Antiwesterse narratieven benadrukken de schaduwkanten van het westerse samenlevingsmodel en handelen. Het idee dat het westen ‘in verval’ zou zijn vanwege zijn decadentie en/of arrogantie staat daarbij vaak centraal. Om een aantal concrete illustraties te geven: de door het Westen gepropageerde liberale economie wordt omschreven als uitbuitend kapitalisme waar slechts een kleine elite van profiteert, de stagnerende economische groei en technologische innovatie als economisch verval en het westers secularisme als een uiting van moreel verval.²⁸
- **Hypocrisie van het westerse handelen.** Het Westen wordt door andere mogendheden regelmatig beschuldigd van het niet consistent toepassen van zijn morele standaarden op het gebied van mensenrechten en democratie. Illustratief is de verschillende wijze waarop westerse landen reageren op

27 Verschillende commentatoren wijzen hierop, zoals Oxford hoogleraar [Peter Frankopan](#) en Europese Commissie voorzitter [Ursula von der Leyen](#)

28 Jan Nederveen Pieterse en Michael A. Peters, “[Understanding the Sources of Anti-Westernism: A Dialogue between Jan Nederveen Pieterse and Michael A. Peters](#),” *Policy Futures in Education* 10, no. 1 (2012): 59–69.

de conflicten Israël-Gaza en Rusland-Oekraïne.²⁹ Rusland wordt hevig bekritiseerd vanwege zijn agressie in Oekraïne, terwijl Israëls optreden in Gaza op minder felle kritiek kan rekenen. Daarnaast wijzen landen erop dat het Westen zijn mensenrechtenagenda selectief toepast.³⁰ Ten slotte zouden door het Westen opgerichte multilaterale instituten (zoals de VN, het IMF en de ICC, onder het mom van het verspreiden van universele waarden, in de praktijk slechts de ongelijkheid tussen het Westen en het overig deel van de wereld vergroten.³¹

- **De ongewenste export van het westers narratief.** De pogingen van het Westen om zijn narratief met een focus op democratie en mensenrechten te exporteren naar de rest van de wereld kunnen op behoorlijke kritiek rekenen. Men ziet deze praktijk als ‘ongewenste buitenlandse inmenging’, neokolonialisme en schending van de nationale soevereiniteit.
- **Slachtoffer van westerse agressie.** Landen ervaren het geopolitieke optreden van het Westen als een imperialistische bedreiging en presenteren zichzelf soms als een ‘belegerd fort’ (*siege mentality*) of een ‘slachtoffer’ (*victimhood*) van westerse agressie. Daarbij wordt vaak teruggegrepen op een glorieus verleden, dat door westers toedoen (tijdelijk) verloren is gegaan. Rusland grijpt bijvoorbeeld terug op zijn Tsaristische en Sovjet-verleden,³² terwijl China regelmatig verwijst naar de westerse agressie tijdens de ‘Eeuw van Vernedering’.³³
- **Het inferieure karakter van het westerse samenlevingsmodel,** in combinatie met het promoten door andere landen van hun eigen samenlevingsmodel, dat superieur zou zijn aan het Westerse. Een bekend voorbeeld is de wijze waarop Rusland zich presenteert als hoeder van het ware christendom en conservatieve waarden, of de Chinese Droom waar technische én maatschappelijke vooruitgang centraal staan.

29 Dit is een veelgehoord argument in de verschillende interviews en in de literatuur. Zie bijvoorbeeld het volgende academische artikel wat eenzelfde soort argument maakt: Awad Slimia en Mohammad Fuad Othman, “[The Double Standards of Western Countries Toward Ukraine and Palestine ‘Western Hypocrisy,’](#)” *Central European Management Journal* 30, no. 4 (2022): 476–85.

30 Janne Mende, “[Are Human Rights Western—And Why Does It Matter? A Perspective from International Political Theory](#),” *Journal of International Political Theory* 17, no. 1 (2021): 38–57.

31 Seethi, K.M. “[International Justice Or Selective Justice? Hope And Hypocrisy In A Rule-Based World Order – OpEd](#),” *Eurasia review*, 21 juli 2025.

32 Lana Obradovic en Bethany Vaillant, “[Russian Strategic Culture and Deterrence in the Arctic](#),” *Space and Defense* 16, no. 1 (2025).

33 Ehsan Bakhshandeh, “[How Mainstream Iranian Newspapers Portray the West: The Influence of Anti-Westernism and Anti-Americanism](#),” *The Journal of International Communication* 20, no. 2 (2014): 184–99.

‘Antiwesterse’ elementen op X in Nederland

Methode

Het data-onderzoek is uitgevoerd door middel van een sentimentanalyse: een techniek waarmee de toon van teksten wordt vastgesteld met behulp van AI-modellen. Een uitgebreidere methodologische verantwoording is te vinden in een separaat document. In deze sectie worden kort de hoofdlijnen van de methodologie behandeld. In totaal zijn meer dan 600.000 X-berichten verzameld. Dit zijn alle berichten die bepaalde steekwoorden bevatten binnen de tijdperiodes van het onderzoek.

De dataverzameling heeft plaatsgevonden op basis van steekwoorden die naar bepaalde actoren refereren (zie Tabel 1) en tijdsperiodes die aansluiten bij relevante geopolitieke gebeurtenissen (zie Tabel 2). Zoals in Tabel 1 is te zien, staan vijf belangrijke geopolitieke actoren centraal: de NAVO, het Westen, Rusland, de Verenigde Staten en China. Er is hier gekozen om statelijke actoren, en in het bijzonder geopolitieke grootmachten, (de VS, Rusland, en China) en Westerse actoren (het Westen en NAVO) centraal te zetten, en het onderzoek te richten op narratieven die actief door staten worden verspreid. Daarnaast staan in deze studie antiwesterse narratieven in brede zin centraal. In een vervolgonderzoek zou een aantal specifieke narratieven en actoren die in deze studie relatief onderbelicht zijn gebleven nadere aandacht kunnen krijgen: denk daarbij bijvoorbeeld aan een meer islamitisch geïnspireerd antiwesters narratief.

Relevante geopolitieke gebeurtenissen, zoals in Tabel 2, zijn confrontaties of ontwikkelingen, waarbij de relatie tussen de actoren dermate onder de aandacht komt dat er op X veel discussie over ontstaat en dus genoeg berichten over kunnen worden verzameld. Ook is er een ‘nulmeting’ genomen een jaar voor de oorlog in Oekraïne, waarmee de metingen in de periodes erna kunnen worden vergeleken.

Na de dataverzameling zijn ongeveer 1800 tweets handmatig geannoteerd, waarbij twee vragen van belang waren: is het betreffende X-bericht ‘positief’ (pro), ‘neutraal’, of ‘negatief’ (anti) van toon over de actor in kwestie, en

bevat het bericht elementen van een antiwesters narratief? Met behulp van de geannoteerde tweets zijn vervolgens verschillende *natural language processing* (NLP)-modellen getest en getraind, waarna deze modellen de resterende data automatisch hebben geclassificeerd. De NLP-modellen zijn dus getraind om de aanwezigheid van antiwesterse narratieven in berichten te herkennen, waardoor precies nagegaan kan worden op welke momenten, en ten aanzien van welke actoren, het antiwesters sentiment een grote rol speelt in de discussies op X. Het onderzoek analyseert de hoeveelheid berichten die een bepaald sentiment bevatten, maar niet wat het bereik van die berichtgeving is geweest.

Wat is een 'neutraal' X-bericht?

Bij het annoteren worden berichten geclassificeerd in een van de volgende vier categorieën: positief, neutraal, negatief en niet van toepassing. Een bericht werd voor een actor alleen als niet van toepassing geannoteerd als de vooraf vastgestelde sleutelwoorden er niet in voor kwamen, of als het sleutelwoord met een andere betekenis bedoeld was (bijvoorbeeld 'vs' in de betekenis van 'versus' in plaats van 'de Verenigde Staten'). Daarnaast is er tijdens het annotatieproces voor gekozen alleen berichten die *expliciet* positief of negatief zijn als zodanig te annoteren. Als een bericht een bepaald sentiment enkel impliceert, is ervoor gekozen deze als neutraal te annoteren, omdat de modellen anders geen duidelijke data hebben om op te trainen. Dit heeft tot gevolg dat berichten die als neutraal zijn geannoteerd een verzameling zijn van alle berichten die niet expliciet positief of negatief van karakter zijn aangemerkt, maar wel degelijk een positieve of negatieve ondertoon kunnen bevatten.

Tabel 1 Steekwoorden dataverzameling

Hoofdrolspeler	Steekwoorden
NAVO	NAVO, NATO ³⁴
Westen	Het Westen, Westerse landen, Westerse wereld
Rusland	Rusland, Poetin, Putin, Kremlin, Moskou
VS	VS, Verenigde Staten, Trump, Biden, Washington
China	China, Xi

Tabel 2 Tijdsperiodes dataverzameling

Tijdsperiode	Data	Gebeurtenis
1	16– 23 februari 2021	Jaar voor de start van de oorlog in Oekraïne
2	24 februari 2022 – 3 maart 2022	Na de start van de oorlog in Oekraïne
3	21 – 28 oktober 2022	Voor de overname van X door Musk
4	21 – 28 april 2023	Half jaar na overname X door Musk
5	7 – 14 oktober 2023	Hamas aanval op Israël
6	1 – 7 oktober 2024	Inval Israël in Libanon
7	13 – 20 januari 2025	Week voor inauguratie Trump
8	14 – 21 februari 2025	Tijdens en na Munich Security Conference
9	28 februari – 7 maart 2025	Na conflict Zelensky en Trump in het Witte Huis
10	21-27 juni 2025	NAVO-top en aanval VS op Iran

Het platform X

Twitter is na de oprichting in 2006 uitgegroeid tot een van de grootste sociale media platforms in Nederland, waar politici, journalisten en het publiek hun mening uiten, met elkaar in discussie gaan en zich organiseren bij protesten. Voordat Twitter X werd, probeerde het bedrijf desinformatie en haatzaaiende en gewelddadige taal te minimaliseren, terwijl het platform zelf geen politieke standpunten uitdroeg. Door het blokkeren van het account van Donald Trump verloor Twitter echter in de ogen van supporters van Trump zijn apolitieke

34 In tegenstelling tot de andere actoren, is er bij de NAVO voor gekozen om de leider van de NAVO Mark Rutte niet op te nemen in de sleutelwoordenlijst. Dit is gedaan omdat Rutte tijdens het grootste deel van de onderzochte periode Minister-President van Nederland was. Hem wel opnemen zou dus datavervuiling veroorzaken.

karakter. Het lukte daarnaast niet om een winstgevend bedrijf te worden.³⁵ In oktober 2022 nam de techmiljardair Elon Musk Twitter over, doopte het om in X en voerde vrijwel meteen een aantal strategische wijzigingen door. Een groot deel van het moderatieteam werd ontslagen en er zijn sterke aanwijzingen dat Musk zijn eigen account meer zichtbaarheid heeft gegeven.³⁶ Het beleid van Musk heeft er eind 2024 toe geleid dat veel linkse gebruikers X de rug toekeerden en uitweken naar alternatieve platforms, zoals BlueSky.³⁷

X is om verschillende redenen nog steeds geschikt voor het voorliggende onderzoek. Allereerst is X een grotendeels tekst georiënteerd platform, waardoor het überhaupt mogelijk is een sentimentanalyse uit te voeren. In tegenstelling tot visueel ingestelde platforms, zoals Instagram of TikTok, bevat X veel tekstuele data die relatief eenvoudig kunnen worden verzameld. Bovendien werd X gedurende de volledige onderzoeksperiode op grote schaal gebruikt, in tegenstelling tot bijvoorbeeld het alternatieve platform BlueSky, dat pas na de overname van Musk van X werd gelanceerd.

Een tweede reden is dat X veel gebruikt wordt in Nederland, ook al blijft het moeilijk het exacte aantal gebruikers te bepalen. Dit hangt samen met het ontbreken van betrouwbare openbare datasets en met de aanwezigheid van zowel bots als botnetwerken. Daarnaast telt X alle accounts – inclusief die van organisaties – mee in zijn statistieken, waardoor de cijfers niet uitsluitend een beeld geven van individuele gebruikers. Volgens een recent rapport van Newscom waren er begin 2025 ongeveer 2,8 miljoen Nederlandse X-gebruikers, tegen circa 3,2 miljoen in 2024. Dat betekent een daling van 14 procent, of zo'n 450.000 gebruikers in absolute cijfers.³⁸ Opvallend genoeg is het dagelijks gebruik in diezelfde periode met circa 4 procent gestegen, wat erop wijst dat de overblijvende gebruikers het platform intensiever zijn gaan benutten. X zelf rapporteerde een nog groter verlies, namelijk van 890.000 gebruikers. Ondanks deze teruggang bleef X gedurende de hele onderzoeksperiode een platform met een sterke aanwezigheid in Nederland.

35 Vanian, J. "[Twitter is now owned by Elon Musk – here's a brief history from the app's founding in 2006 to the present](#)", CNBC, 30 oktober 2022.

36 Pietro Gravino et al., "[Cross-Platform Impact of Social Media Algorithmic Adjustments on Public Discourse](#)," 29 januari, 2024.

37 Hofmans, T. "[X-alternatief Bluesky heeft meer dan vijftien miljoen gebruikers](#)", Tweakers, 13 november 2024.

38 Neil van der Veer et al., [Nationaal Social Media Onderzoek 2025](#) (Newscom, 2025).

Hoewel het moeilijk is de precieze invloed van X in de Nederlandse samenleving te bepalen, zijn er enkele gegevens die de rol van het platform in de nieuwsconsumptie van Nederlanders belichten. Meer dan de helft van de bevolking gebruikt sociale media om nieuws te volgen, en ongeveer 6 procent noemt X expliciet als nieuwsbron.³⁹ Dit percentage ligt duidelijk hoger bij jongeren dan bij ouderen. Belangrijk om te benadrukken is dat het hier gaat om gegevens over de gehele Nederlandse bevolking. Onder Nederlandse X-gebruikers zelf geldt het platform voor maar liefst 58 procent als een belangrijke nieuwsbron.⁴⁰

Tot slot is van belang op te merken dat het bereik van X zijn eigen gebruikersbasis overstijgt. Hoewel X-gebruikers geen representatieve afspiegeling zijn van de samenleving, kunnen de circulerende narratieven grote maatschappelijke impact hebben. Dat is onder meer het gevolg van het feit dat politici en journalisten intensief gebruikmaken van het platform, met PVV-leider Geert Wilders als sprekend voorbeeld.⁴¹ Daarnaast worden X-berichten regelmatig door traditionele media in talkshows en nieuwsprogramma's besproken, waardoor de status van X als relevant platform en dus de impact van de op X geplaatste inhoud toeneemt.

39 Commissariaat voor de Media. [Digital News Report Nederland 2025](#). 2025, p. 41.

40 Commissariaat voor de Media. [Digital News Report Nederland 2025](#). 2025, p. 41.

41 Van Loon, W. en Haan, B. "[De X-factor van Geert Wilders: een analyse van 21.000 tweets van de PVV-leider](#)", NRC, 17 juni 2025.

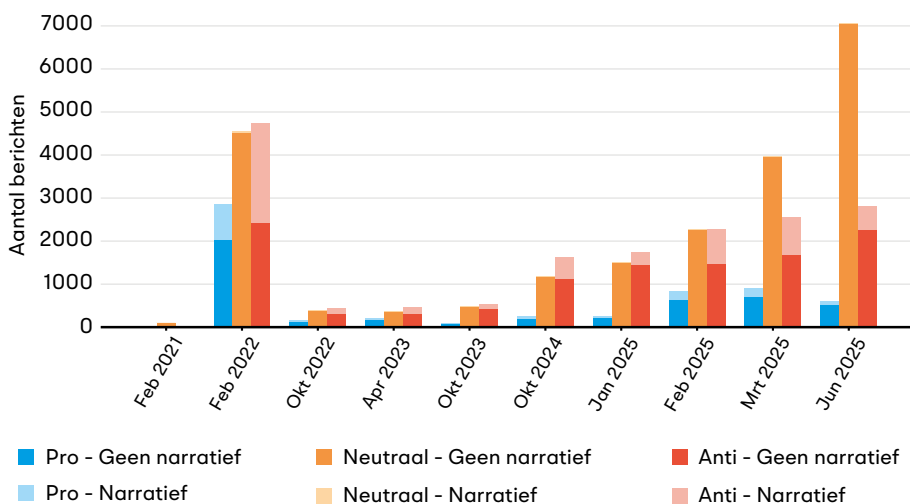
Resultaten sentimentanalyse

De resultaten worden per actor besproken aan de hand van grafieken en voorbeeldtweets. Tweets worden weergegeven zoals ze zijn getweet, met eventuele spelfouten. Na de bespreking van de resultaten volgt een korte paragraaf waarin de overkoepelende trends in de data worden uitgelicht.

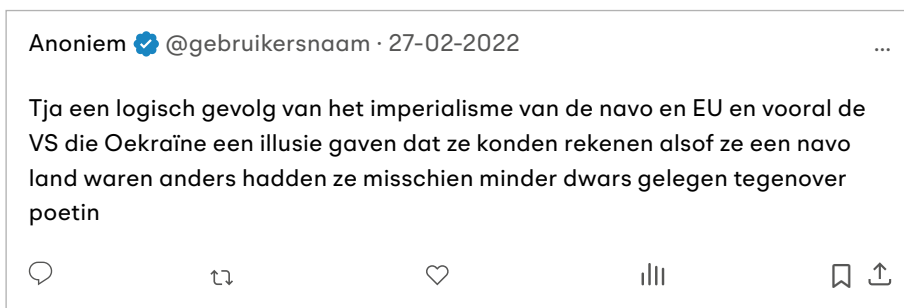
NAVO

Voor de NAVO zijn de resultaten weergegeven in Figuur 1. Daarin is telkens voor elke tijdsperiode het absolute aantal positieve (pro), neutrale, en negatieve (anti) tweets weergegeven. Daarnaast geeft de arcering van de balk aan welk deel van die tweets elementen van antiwesterse narratieven, zoals beschreven in het conceptuele hoofdstuk, bevat. Voor elke actor zijn alle tweets verzameld die in de desbetreffende periode de actor benoemden via één van de sleutelwoorden. De grafieken bevatten niet de tweets die voor de modellen te moeilijk waren om te classificeren. Dit betekent dat de absolute aantallen een goed idee geven van de mate waarin de actor besproken is, maar dat niet alle tweets meegenomen konden worden in het onderzoek.

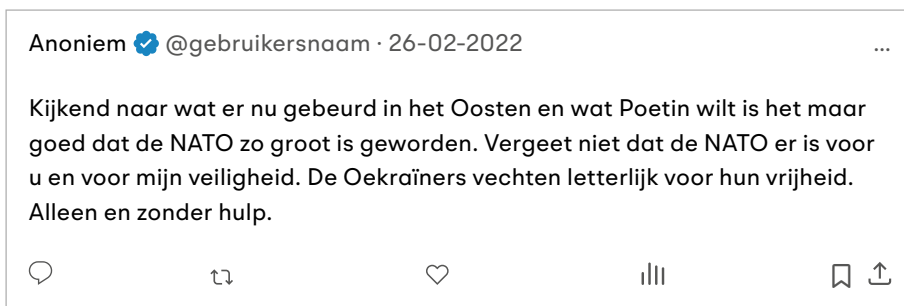
Figuur 1 Het sentiment op X over de NAVO in 10 tijdsperiodes

Tweets over de NAVO zijn gedurende de gehele onderzoeksperiode voornamelijk neutraal of negatief van karakter. In de eerste onderzoeksperiode, februari 2021, was er op X nauwelijks sprake van berichtgeving over de NAVO. Echter, een jaar later, na de grootschalige Russische invasie in Oekraïne, woedde er op X een brede discussie met betrekking tot het bondgenootschap. Zowel het aantal positieve als het aantal negatieve berichten bereikte in die periode een hoogtepunt. In anti-NAVO-berichten werd de NAVO vaak aangewezen als aanstichter van het conflict, terwijl de intenties van de organisatie werden omschreven als imperialistisch. In deze periode bevatte de helft van de anti-NAVO-tweets een element van een antiwesters narratief, een hoger percentage dan in elk van de andere onderzochte perioden en, hoger dan is geregistreerd ten aanzien van alle andere actoren. Illustratief voor de inhoud van zulke tweets is de volgende:

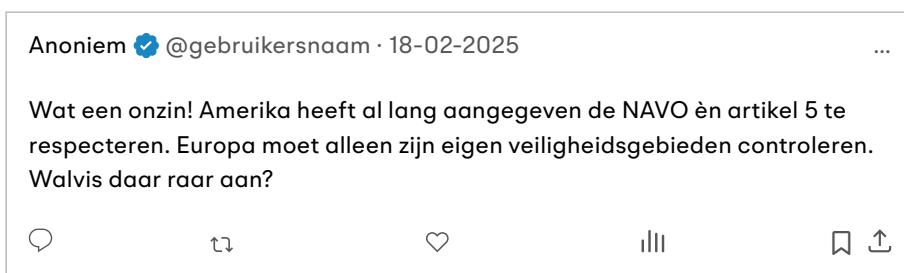

Er bestaan echter ook, in een beperkter aantal, positieve sentimenten over de NAVO op X. Deze betreffen veelal het belang van de NAVO als verdedigingsorganisatie. Een voorbeeld:

De aandacht voor de NAVO zakt met het voortduren van het conflict bijna in naar het niveau van februari 2021. De toon blijft wel overwegend negatief, met ook een stevig aandeel neutrale tweets. Tijdens de verkiezingscampagne van Trump in het najaar van 2024 begint het aantal tweets over de NAVO weer te stijgen, met vooral veel negatieve en neutrale tweets.

Het aantal tweets neemt verder toe richting de NAVO-top in Den Haag in 2025. Onderwerpen van gesprek zijn onder meer de NAVO-top zelf, maar ook Artikel 5 en de verhouding tussen de VS en de NAVO. In februari en maart 2025 wordt er bijvoorbeeld gediscussieerd over Artikel 5 van het NAVO-verdrag en of de VS onder Trump dat zou respecteren.⁴² Zie bijvoorbeeld:

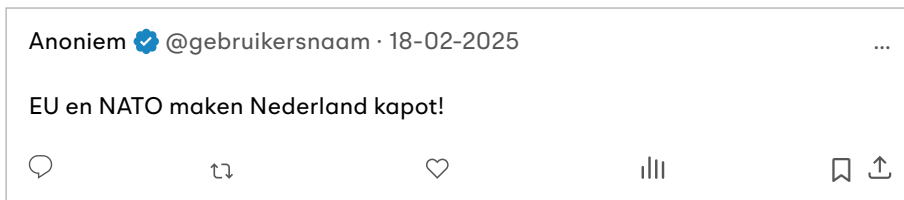

Sommige tweets hebben een anti-imperialistische insteek of wijzen naar een dubbele standaard:

⁴² Veel van deze tweets zijn in ons annotatieschema als 'neutraal' geannoteerd. Hoewel ze wel meningen laten zien over bepaalde thema's die te maken hebben met de NAVO, laten ze geen eenduidig sentiment zien richting de NAVO als geheel.

Anderen keren zich tegen internationale samenwerkingsverbanden in het algemeen:

Het overwegend negatieve sentiment richting de NAVO op X staat in schril contrast met resultaten uit eerdere opiniepeilingen. In eerder Clingendael onderzoek uit april 2022 bleek dat in een lijst van 21 landen en 11 internationale organisaties de NAVO, na Duitsland, als de meest behulpzame internationale actor werd gezien.⁴³ Uit surveyonderzoek van Ipsos uit 2022 bleek ook dat 51 procent van de bevolking vertrouwen heeft in de NAVO.⁴⁴ Daarnaast peilt de Atlantische Commissie periodiek het draagvlak voor de NAVO. Op elk meetpunt van 2019 tot 2024 vindt ongeveer de helft van de Nederlanders de NAVO nodig.⁴⁵ Bovendien nam het aandeel Nederlanders dat belang hecht aan de NAVO tussen 2021 en 2024 toe van 76 tot 90 procent. Het sterke anti-NAVO sentiment dat in de gemeten periodes op X zichtbaar was, weerspiegelt dus geenszins het algehele beeld in de Nederlandse samenleving.

Rusland

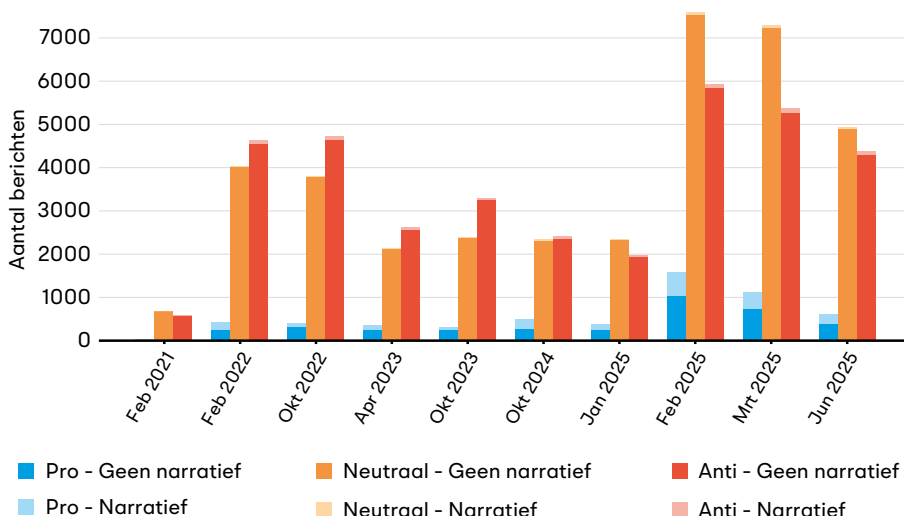
Het sentiment over Rusland op X is weergegeven in Figuur 2. Het valt op dat de berichten een overwegend negatief sentiment weerspiegelen, en dat pro-Russische berichten nauwelijks voorkomen. Daarnaast bevatten de tweets relatief weinig elementen van antiwesterse narratieven, wat gezien de belangrijke rol die Rusland speelt in de export van diezelfde narratieven opmerkelijk te noemen is.

43 Monika Sie Dhian Ho et al., [Tussen Hoop En Vrees: Bescherming van de Gemeenschap En de-Globalisering in Het Jaar van de Ruslandschok](#), *Buitenland Barometer* (The Clingendael Institute, 2022).

44 Maartje van de Koppel en Peter Kanne, [NAVO, defensie & internationale veiligheid](#) (Ipsos I&O, 2025).

45 Bart Koenen en Jilske Schotanus, [Rapportage Draagvlakonderzoek NAVO Onder Het Nederlands Publiek](#) (Atlantische Commissie, 2024).

Figuur 2 Het sentiment op X over Rusland in 10 tijdsperiodes

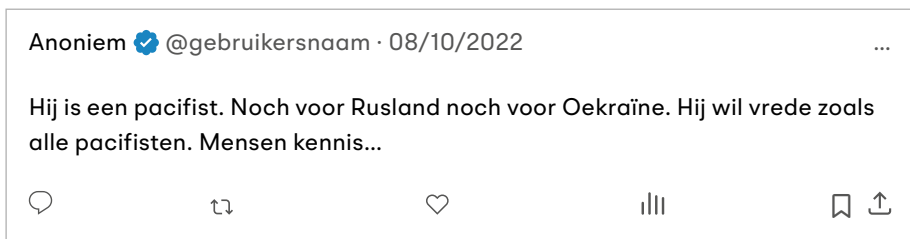
Door de tijd heen varieert het aantal tweets over Rusland sterk, met een aantal logische piekmomenten. Ter illustratie: in 2021, een jaar voor de oorlog in Oekraïne, gaat het om nog geen 2000 tweets, maar na het begin van de grootschalige invasie stijgt het aantal berichten aanzienlijk.

Na de inauguratie van Trump als president van de Verenigde Staten begin 2025, zijn belofte om de oorlog in Oekraïne binnen een dag te beëindigen, en de ruzie met Zelensky in het Witte Huis (februari 2025), neemt het aantal tweets (positief, negatief én neutraal) over Rusland sterk toe. In februari 2025 is zelfs sprake van een verdrievoudiging en zijn er meer berichten dan tijdens de inval in Oekraïne in 2022. De geopolitieke ontwikkelingen onder Trump veroorzaken dus meer discussie over Rusland op X dan de start van de grootschalige invasie.

Op basis van deze data zou men kunnen beargumenteren dat het gebruik van Russische botlegers om desinformatie te verspreiden in Nederland op weinig succes kan rekenen, aangezien het pro-Russische narratief niet of nauwelijks aanwezig is op X. Er is echter een aantal kanttekeningen dat gemaakt moet worden. Ten eerste is het doel van een desinformatiecampagne vaak niet om zelf

in een goed daglicht te verschijnen.⁴⁶ Vaker gaat het om een ander doel, zoals verkiezingen beïnvloeden,⁴⁷ verdeeldheid en twijfel zaaien,⁴⁸ of andere actoren in een slecht daglicht stellen.⁴⁹ Het Westen, de NAVO en de VS beschuldigen van bijvoorbeeld het veroorzaken van de oorlog in Oekraïne zou dus ook afkomstig kunnen zijn van Russische bots. In deze analyse is het echter niet mogelijk om aan te tonen welke berichten van een bot komen, en welke berichten niet.

Daarnaast kent de gebruikte methode een aantal complicaties. Berichten zijn alleen als pro-Russisch gemarkeerd als ze expliciet een positief geluid over Rusland bevatten. Berichten die impliciet begrip tonen voor de Russische visie op de wereld worden daarom niet als pro-Russisch geclassificeerd. Pacifisten, of mensen die zich neutraal opstellen in het conflict, wordt in het publieke debat soms verweten *de facto* pro-Russisch te zijn.⁵⁰ In het model voor dit onderzoek worden tweets zoals hieronder echter niet als zodanig gezien:

Een aantal andere neutrale tweets stelt dat de gestegen gasprijzen worden veroorzaakt door het Russische optreden. Soms is dit een neutrale beschrijving, soms wordt de Nederlandse overheid beschuldigd, zoals in de tweets hieronder. In beide gevallen is het echter zo dat er niet expliciet, maar wel impliciet, een

46 Josip Mandić en Darijo Klarić, "[Case Study of the Russian Disinformation Campaign during the War in Ukraine – Propaganda Narratives, Goals, and Impacts](#)," *National Security and the Future* 24, no. 2 (2023): 97–140.

47 Lisa O'Carroll, "[Disinformation Networks 'Flooded' X before EU Elections, Report Says](#)," *The Guardian*, 12 juli, 2024.

48 Josip Mandić en Darijo Klarić, "[Case Study of the Russian Disinformation Campaign during the War in Ukraine – Propaganda Narratives, Goals, and Impacts](#)," *National Security and the Future* 24, no. 2 (2023): 97–140.

49 Huib Modderkolk en Annieke Kranenberg, "[Aids, MH17, de Maccabi-rellen: hoe effectief is desinformatie?](#)" *De schaduwoorlog (podcast)*, 30 september 2025.

50 Phaedra Werkhoven, "[Voor vrede en tegen wapensteun aan Oekraïne, ben je dan een vriend van Poetin?](#)" *Trouw*, 18 juni, 2025.

waardeoordeel over Rusland wordt uitgesproken. In deze analyse worden echter alleen expliciete anti-Russische berichten ook als zodanig aangemerkt.

Handmatige analyse van een deel van de data laat zien dat een aanzienlijk deel van deze tweets twijfel zaait over het handelen van Nederland en de NAVO ten opzichte van Rusland. Hoewel deze berichten in lijn zijn met de doelen van een Russische desinformatiecampagne, is het met de gekozen onderzoeksmethode niet mogelijk aan te tonen welk van deze berichten daadwerkelijk onderdeel vormen van een dergelijke campagne op X. Dat Rusland op X desinformatie verspreid is in talrijke andere studies aangetoond.^{51,52,53}

51 Josip Mandić en Darijo Klarić, "[Case Study of the Russian Disinformation Campaign during the War in Ukraine – Propaganda Narratives, Goals, and Impacts](#)," *National Security and the Future* 24, no. 2 (2023): 97–140.

52 Steering Committee on Anti-Discrimination, Diversity and Inclusion (CDADI), [Study on Preventing and Combating Hate Speech in Times of Crisis](#) (Council of Europe, 2023).

53 Maria Voltsichina en Michael Corech, "[The Sprinter Network: Unmasking the Disinformation Web](#)," *Debunk.Org*, 26 mei, 2025.

Samengevat kan het ‘gebrek’ aan pro-Russisch sentiment op X in deze analyse op drie manieren geduid worden:

- Pro-Russisch sentiment, dat wil zeggen een positieve houding over het land Rusland, komt weinig voor op Nederlandstalig X. Direct na de invasie gingen hashtags als #StandWithUkraine viraal, waarna Rusland het medium heeft verboden omdat het te veel nepnieuws zou bevatten.⁵⁴
- De Russische desinformatiecampagnes hebben als primair doel om twijfel te zaaien in de Nederlandse samenleving; het positief beïnvloeden van het beeld over Rusland is hoogstens van secundair belang.
- De analysemethode classificeert alleen expliciete pro-Russische berichten als zodanig. Voor berichten die mogelijk een impliciete pro-Russische ondertoon bevatten geldt dat niet. Het gaat dan bijvoorbeeld om posts die multi-interpretabel zijn vanwege een vermeende ironische ondertoon.

Er zijn overeenkomsten en verschillen tussen de X-resultaten die hierboven beschreven zijn, en surveyonderzoek naar de perceptie van Rusland. Onderzoek van Clingendael toont aan dat de beeldvorming over Rusland sterk is veranderd na het begin van de grootschalige oorlog in Oekraïne. In september 2020 zag slechts 35 procent van de Nederlanders Rusland als bedreiging voor Europa. Toen in oktober 2022 werd gevraagd in hoeverre Rusland een bedreiging was voor Nederland, was het percentage 71 procent.⁵⁵ Bovendien werd Rusland in april 2022 in een vergelijkend Clingendael onderzoek aangeduid als de meest bedreigende actor uit een lijst van 21 landen en 11 internationale organisaties.⁵⁶

De Verenigde Staten

Het sentiment ten aanzien van de Verenigde Staten vertoont een grillig patroon in de gemeten periodes. Deze schommelingen lijken samen te hangen met het presidentschap van Trump. In de eerste onderzoeksperiode overheerst op X een overwegend positief beeld van de VS. Tijdens de Russische grootschalige inval

54 Reuters, "[Global News Media on Defensive after Putin Signs 'fake News' Law](#)," Reuters, 5 maart, 2022.

55 Monika Sie Dhian Ho et al., [Ruslandbeeld Nederlanders Kantelt En Is Minder Gepolariseerd](#), Buitenland Barometer (The Clingendael Institute, 2022).

56 Monika Sie Dhian Ho et al., [Tussen Hoop En Vrees: Bescherming van de Gemeenschap En de-Globalisering in Het Jaar van de Ruslandschok](#), Buitenland Barometer (The Clingendael Institute, 2022).

in Oekraïne slaat het sentiment echter om: net als bij de NAVO is de houding tegenover de Verenigde Staten voornamelijk negatief, waarbij het land vaak wordt aangewezen als aanstichter van het conflict. Deze negatieve teneur blijft vervolgens domineren tot in oktober 2023.

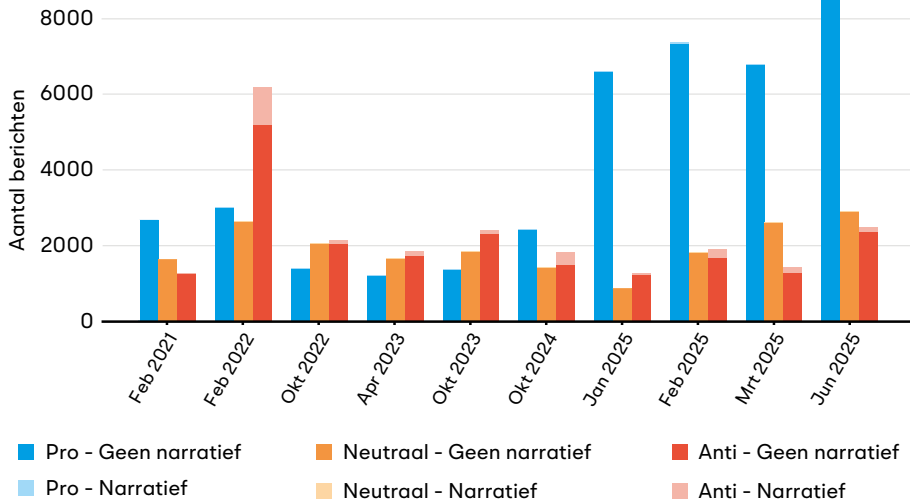

Vanaf oktober 2024 worden twee duidelijke trends zichtbaar: het positieve sentiment richting de Verenigde Staten krijgt de overhand op X én de berichtgeving over Donald Trump neemt sterk toe.⁵⁷ Deze verschuiving zet in na de moordaanslag op Trump in Pennsylvania, waarna Elon Musk publiekelijk zijn steun uitspreekt voor de Republikeinse kandidaat tijdens diens verkiezingscampagne.⁵⁸

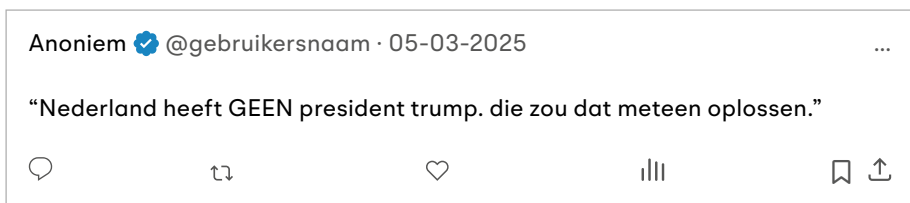
57 De VS onder leiding van Trump dragen ook regelmatig elementen van antiwesterse narratieven, zoals het verval van het Westen, uit. Deze specifieke elementen zien we over alle actoren, inclusief de VS, echter weinig terug in de analyse.

58 David Wright en Alex Leeds-Matthews, "[Elon Musk Spent More than \\$290 Million on the 2024 Election, Year-End FEC Filings Show](#)," CNN, 1 februari, 2025.

Figuur 3 Het sentiment op X over de Verenigde Staten in 10 tijdsperiodes.

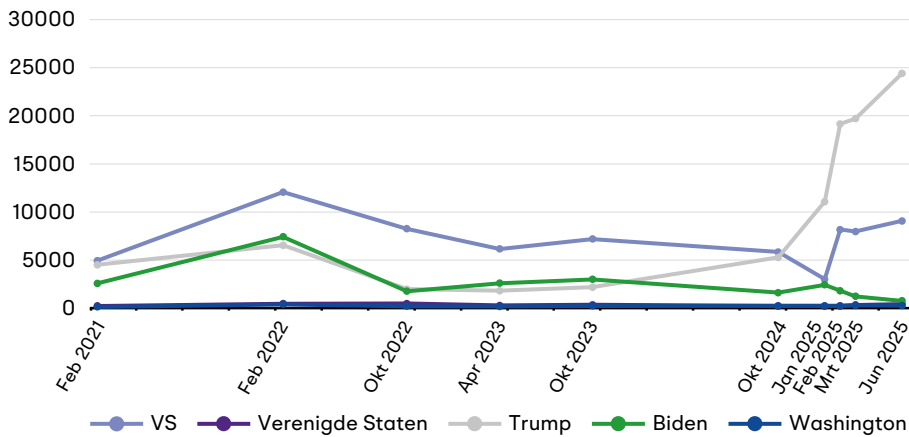

Vanaf het moment dat Trump begint aan zijn tweede termijn, verdrievoudigt het aantal positieve berichten over de VS. Opmerkelijk is dat het merendeel van deze berichten direct verband houdt met Trump zelf (zie Figuur 4). In feite lijkt het sentiment richting de Verenigde Staten in de laatste drie onderzoeksperiodes vooral te fungeren als een proxy voor de houding tegenover Trump op X. Die blijkt voornamelijk positief. De reden hiervoor is lastig te duiden: zijn er aanpassingen gedaan in het algoritme, spelen bots een grote rol, is de gemiddelde X-gebruiker simpelweg pro-Trump, of gaat het om een combinatie van al deze factoren? In elk geval blijkt dat een gebruiker op X veel pro-Trump sentiment zal tegenkomen.

Figuur 4 Aantallen verzamelde berichtgeving over de Verenigde Staten in 10 tijdsperiodes per steekwoord

Uit surveyonderzoek naar houdingen van Nederlanders ten opzichte van de VS van de afgelopen drie jaar komt een ambivalent beeld naar voren. Een deel van de Nederlandse bevolking koestert positieve gevoelens, terwijl een ander substantieel deel negatief oordeelt over het optreden van de VS. In 2020 zag 29 procent van de Nederlanders de VS als bedreiging voor Europa, tegenover 35 procent die dit expliciet niet zo zag.⁵⁹ Deze verdeeldheid laat zien dat de perceptie van de VS binnen de samenleving niet eenduidig is en dat dit beeld correspondeert met de variërende sentimenten die ook op X zichtbaar zijn. Volgens onderzoek van Pew Research Centre geldt dat het aantal mensen met een positief beeld van de VS in Nederland van 48 procent in 2024 met 19 procent

59 Rem Korteweg et al., [Dutch Views on Transatlantic Ties and European Security Cooperation in Times of Geopolitical Rivalry](#), Buitenland Barometer (The Clingendael Institute, 2020).

daalde naar 29 procent in 2025.⁶⁰ Deze onderzoeken zijn uitgevoerd voor het verschijnen van de nieuwe veiligheidsstrategie van de VS, die expliciet de pijlen richt op Europa.

President Trump kan in Nederland niet rekenen op een groot draagvlak. Uit bevolkingsonderzoek van maart 2024 blijkt dat Donald Trumps optreden weinig enthousiasme oproept bij de meerderheid van Nederland. Slechts 10 procent van de respondenten stelde op hem te zullen stemmen, terwijl meer dan 70 procent verwachtte dat een hernieuwd presidentschap negatieve gevolgen zou hebben voor de Verenigde Staten, het Westen en de bilaterale relatie tussen Nederland en de VS.⁶¹ Volgens het Pew Research Center staat sinds Trumps aantreden het imago van de Verenigde Staten internationaal behoorlijk onder druk.⁶²

Op X blijkt een heel ander beeld te bestaan van de Amerikaanse president. De Nederlandse X-berichten over Trump zijn overwegend positief. Het gat tussen de perceptie op X en het beeld uit representatief survey-onderzoek is in het geval van Trump nog groter dan bij de andere actoren.

China

Er worden weinig berichten over China geplaatst in de onderzochte periodes. Het aantal berichten is relatief laag en de toon is overwegend neutraal. De meeste berichten analyseren of voorspellen het Chinese politieke handelen. Deze tweets geven niet duidelijk aan of de schrijvers de beschreven ontwikkeling een positieve of negatieve ontwikkeling vinden en worden daarom geannoteerd als 'neutraal'. Ook hieruit blijkt dat China met minder emotie wordt besproken dan bijvoorbeeld Rusland of de NAVO.

Zelfs bij grote geopolitieke gebeurtenissen – zoals de invasie van Oekraïne of de Amerikaanse heffingenoorlog begin 2025 – neemt de aandacht voor China

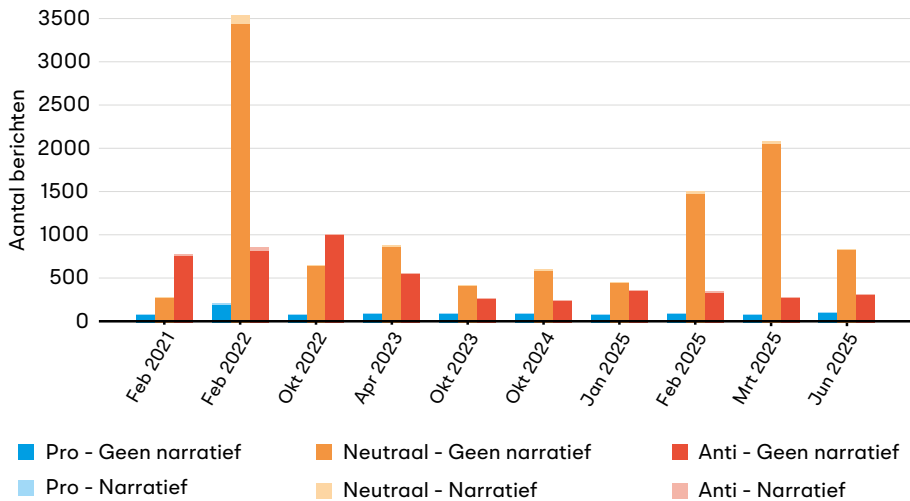
60 Richard Wike et al., "[U.S. Image Declines in Many Nations Amid Low Confidence in Trump](#)," Pew Research Center, 11 juni, 2025.

61 Rem Korteweg et al., [Separation Anxiety: How the Dutch See the United States, and the Implications for Dutch Foreign Policy](#), Buitenland Barometer (The Clingendael Institute, 2024).

62 Richard Wike et al., "[U.S. Image Declines in Many Nations Amid Low Confidence in Trump](#)," Pew Research Center, 11 juni, 2025.

slechts beperkt toe. Bovendien maken de tweets veelal gebruik van neutralere bewoordingen en spelen antiwesterse narratieven nauwelijks een rol.

Figuur 5 Het sentiment op X over China in 10 tijdsperiodes.

Een illustratief voorbeeld is een tweet uit februari 2022, waarin een gebruiker de mogelijke gevolgen van de oorlog in Oekraïne voor de situatie rond China en Taiwan bespreekt:

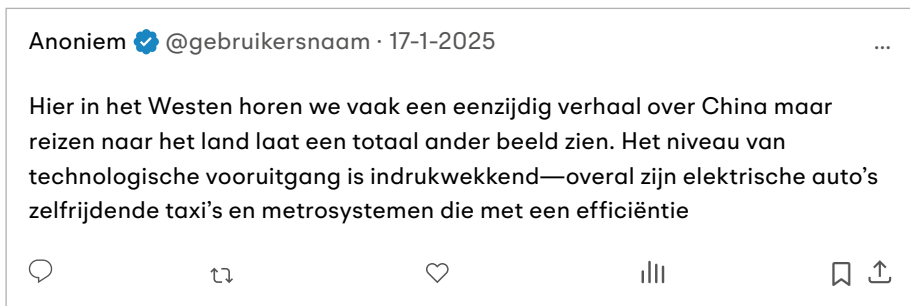
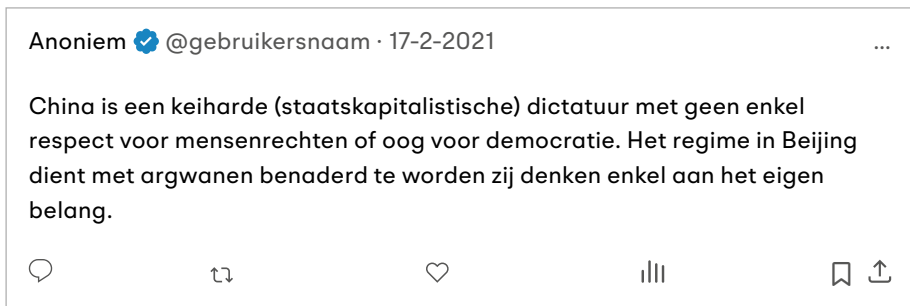
Deze X-gebruiker stelt zich de vraag wat de geopolitieke consequenties zijn van de oorlog in Oekraïne voor Taiwan, maar spreekt daarbij geen expliciete mening uit.

Na de verkiezing van Trump neemt het aantal tweets over China toe. Het dominante thema binnen deze berichten vormt de handelsoorlog tussen de Verenigde Staten en China. Opvallend is dat ook de meeste van deze berichten

geen expliciet waardeoordeel bevatten. Ze richten zich vooral op het beschrijven van de Chinese strategie tijdens de handelsoorlog en plaatsen deze in de bredere context van de bilaterale spanningen:

Anti-Chinese tweets gaan veelal over de dictatoriale staatsvorm van China. De pro-China tweets prijzen juist de efficiëntie van China om iets gedaan te krijgen, bijvoorbeeld als het gaat om technologische vooruitgang of het klimaat.

Hoewel er periodes zijn met meer negatieve tweets dan neutrale tweets, overheerst het neutrale sentiment. Clingendael survey-onderzoeken laten zien dat Nederlanders gemiddeld een negatiever beeld over China hebben, zeker

als, anders dan in dit onderzoek, gevraagd wordt naar concrete (mogelijke) acties van China op het wereldtoneel. Zo zag in september 2020 46 procent van de Nederlandse bevolking China als een bedreiging voor de veiligheid van Europa.⁶³ Uit bevolkingsonderzoek van april 2022 blijkt dat, hoewel Rusland duidelijk als grotere bedreiging werd gezien, ook Beijing als risico voor onze veiligheid werd beschouwd.⁶⁴ In het voorjaar van 2024 vond 66 procent dat Amerika en Europa een economisch blok moesten vormen tegen China, zelfs als dat producten duurder zou maken. Ook vond meer dan de helft van de Nederlanders dat Nederland sancties op moest leggen aan China als het Taiwan zou binnenvallen.⁶⁵

Het Westen

Het sentiment over het Westen vertoont parallellen met het sentiment over de NAVO. Het is overwegend negatief en neutraal, en schommelt met de internationale ontwikkelingen. Wel zijn er significant minder tweets die het Westen expliciet noemen. Dit komt waarschijnlijk doordat het concept als zodanig niet altijd expliciet wordt benoemd met het woord ‘Westen’, ook al wordt er wel getweet over verwante concepten, zoals de EU of de NAVO.

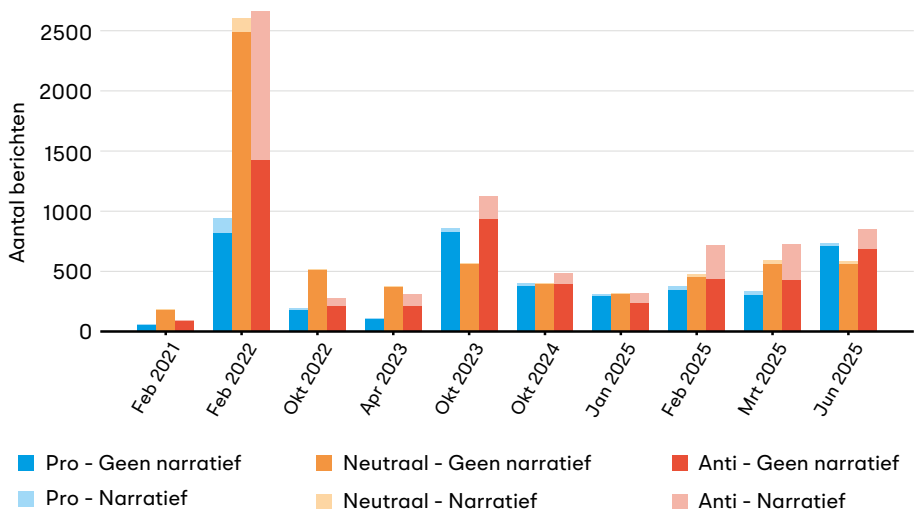
Door de tijd heen schommelt het sentiment. Na de inval in Oekraïne neemt de discussie over het Westen op X merkbaar toe. Het sentiment is grotendeels negatief, maar ook deels neutraal. Vooral de negatieve berichten bevatten elementen van antiwesterse narratieven. Deze ontwikkeling sluit nauw aan bij de trends die bij de NAVO en de VS zijn waargenomen.

63 Frans-Paul van der Putten et al., [*Dutch Views of China: Unfavourable and Deteriorating*](#), Buitenland Barometer (The Clingendael Institute, 2021).

64 Monika Sie Dhian Ho et al., [*Tussen Hoop En Vrees: Bescherming van de Gemeenschap En de-Globalisering in Het Jaar van de Ruslandshok*](#), Buitenland Barometer (The Clingendael Institute, 2022).

65 Rem Korteweg et al., [*Separation Anxiety: How the Dutch See the United States, and the Implications for Dutch Foreign Policy*](#), Buitenland Barometer (The Clingendael Institute, 2024).

Figuur 6 Het sentiment over het Westen op X in 10 tijdsperiodes.

Het Westen wordt in deze discussies regelmatig aangewezen als de schuldige partij voor het ontstaan van de oorlog in Oekraïne. Het volgende bericht is daar een voorbeeld van:

In de periode na februari 2022 neemt de discussie over het Westen merkbaar af, opnieuw vergelijkbaar met de ontwikkelingen bij zowel de Verenigde Staten als de NAVO. Vlak na de aanslag van Hamas en de daaropvolgende Israëlische inval in Gaza en Libanon laait de discussie over het Westen op. Bij de andere actoren was in deze periode weinig verschil met de periode ervoor of erna, maar bij deze actor is een duidelijke piek zichtbaar. Het Westen wordt hier een onderwerp van gesprek, waar vooral de rol die het Westen zou moeten spelen en heeft gespeeld in de spanningen tussen de Palestijnen en Israël centraal staat. Dit blijkt uit de stijging van zowel pro- als antiwesterse berichtgeving in oktober 2023.

Anoniem @gebruikersnaam · 9-10-2023 ...

Het Westen verliest zijn greep meer en meer maar wie hier deze gruwelijke taferelen goedkeurt of zelfs omarmt mag zichzelf toch vragen stellen over zijn/haar mentaliteit/opvoeding. #Palestine #Israel #IsraelPalestineWar (5/5)

Anoniem @gebruikersnaam · 9-10-2023 ...

[@volkskrant](#) Huh? Het westen stond toch altijd tegenover de bezetters en agressors? Is israel opeens niet meer de onrechtmatige bezetter volgens de VN? Wordt de bezette Palestina nog meer gestraft? Over dubbele maten en hypocrisie gesproken.

Anoniem @gebruikersnaam · 9-10-2023 ...

[@JoopSoesan](#) [@wierdduk](#) Ik volg je ook Joop ..ik vind het vreselijk voor Israel..we leven mee!! Wees daar van overtuigd..aanval op Israel is een aanval op de westerse wereld...sterkte!!

Op X blijkt tenslotte dat discussies over het Westen nauwelijks worden beïnvloed door de acties van Trump. Na de beëdiging van Trump als president stijgt het aantal berichten over het Westen slechts marginaal.

Conclusie en afsluitende reflecties

De kernelementen van antiwesterse narratieven, die door verschillende niet-westerse actoren worden uitgedragen, betreffen de volgende elementen: (1) het verval van het Westen, veroorzaakt door zijn vermeende arrogantie en/of decadentie; (2) de hypocrisie van het westerse handelen, waarbij de kern van dit type narratief behelst dat het Westen dubbele standaarden hanteert voor vergelijkbare situaties en zijn morele principes selectief toepast; (3) de ongewenste export van het westerse narratief, waarmee wordt bedoeld op de vermeende beïnvloeding door het Westen om zijn waardenpatroon aan andere landen op te leggen; (4) de agressie van het Westen op het wereldtoneel, namelijk het idee dat het Westen ten koste van andere delen van de wereld agressief opereert; en (5) het inferieure karakter van het westerse samenlevingsmodel, in combinatie met het promoten door andere landen van hun eigen, als superieur gepresenteerde samenlevingsmodel.

Van deze vijf elementen vinden met name de verhalen over de hypocrisie van het westerse handelen en de agressie van het westen op het wereldtoneel weerklank onder de Nederlandse X-gebruikers. Geopolitieke gebeurtenissen zwengelen de discussie verder aan, maar zelden verandert hierbij ook de toon van het debat op X. De inhoud van de berichten, met name waar het gaat om de aanwezigheid van antiwesterse narratieven, verandert wel degelijk, met name rondom grote geopolitieke gebeurtenissen. Rondom de start van de oorlog in Oekraïne en het Midden-Oosten neemt antiwesters sentiment toe voor de NAVO, het Westen en in mindere mate de VS. De sentimentanalyse laat verder zien dat het neutrale of negatieve sentiment op X over Rusland, China, NAVO, de VS (met uitzondering van president Trump) en het Westen de boventoon voert.

Het onderzoek legde daarnaast een aantal interessante overkoepelende trends bloot die aanleiding geven tot nadere reflectie over de rol van X in het publieke debat, en hoe geopolitiek aldaar wordt beleefd. Deze trends worden hieronder kort behandeld.

Het 'Trump-effect'

Tussen januari en juni 2025 stijgt het aantal berichten over bijna alle actoren die centraal staan in deze studie sterk en neemt het aantal positieve tweets over de Verenigde Staten aanzienlijk toe, net als het aantal berichten over president Trump. Daarbij vallen twee zaken in het bijzonder op.

Ten eerste zorgt de president ervoor dat hij en 'zijn' geopolitiek handelen voortdurend in de publieke belangstelling op X blijven staan. De discussie op X over de Verenigde Staten is tijdens zijn presidentschap omvangrijker dan tijdens de oorlog in Oekraïne. Het 'Trump-effect' beperkt zich echter niet alleen tot de Verenigde Staten. Een vergelijkbaar patroon doet zich voor bij berichtgeving over Rusland. De eerste maanden van Trumps presidentschap in 2025 roepen op Nederlandstalig X meer discussie op over Rusland dan de grootschalige Russische invasie in Oekraïne in 2022. Daarnaast lijkt Trump effect te hebben op het aantal tweets over China, en mogelijk ook het aantal tweets over de NAVO. Bij die laatste moet wel opgemerkt worden dat Trumps uitingen over de NAVO samenvallen met de NAVO-top, waar vanzelfsprekend ook veel over wordt bericht.

De ontwikkelingen tussen januari en juni 2025 tonen vooral de ongekend cruciale rol van President Trump in het onlinedebat. Waar eerdere pieken in activiteit samenhangen met grootschalige internationale gebeurtenissen weet Trump als individu en met zijn beleid nog grotere golven van aandacht te genereren. Zijn persoon staat voortdurend centraal, ook bij bredere discussies over de Verenigde Staten en Rusland, een patroon dat niet te zien was tijdens het presidentschap van Joe Biden. Daarmee fungeert Trump niet alleen als aanjager van debat, maar ook als prisma waardoor geopolitieke realiteit op X wordt waargenomen.

Ten tweede is de 'Trump-bril' die X-gebruikers op hebben uitermate positief. Hij is de enige actor waarbij het sentiment consequent en vrijwel unaniem positief is. Dit is op zich al opmerkelijk. Veel sociale media staan erom bekend dat zij, mede vanwege de wijze waarop hun algoritmen zijn ingericht, bekend om hun overwegend negatieve berichtgeving. Uit de wetenschappelijke literatuur

blijkt dat negatieve content makkelijker circuleert⁶⁶, negatieve nieuwsartikelen vaker worden gedeeld^{67,68}, en negatieve berichten beter bekijken.^{69,70} Daarnaast correspondeert het ook niet met de opvattingen over Trump en zijn presidentschap onder de Nederlandse bevolking als geheel.

De rol van antiwesterse narratieven

De analyse van de verschillende actoren maakt duidelijk dat antiwesterse narratieven een beperkt terugkerend element (met de NAVO en het Westen als duidelijke uitzonderingen) vormen in de discussies op X. Hoewel de intensiteit per periode en per actor fluctueert, bleven ‘het Westen’ en zijn instituties, zoals de NAVO, belangrijke doelwitten. Antiwesterse narratieven in berichten over het Westen en de NAVO bereikten in februari 2022 rond de grootschalige Russische invasie in Oekraïne een hoogtepunt.

Antiwesterse narratieven passen zich aan de gebeurtenissen die de publieke aandacht domineren aan. Tijdens de oorlog in Oekraïne richtte de kritiek zich voornamelijk op vermeende westerse provocaties en militaire expansie. Tijdens de oorlog in Gaza verschoof het accent: niet langer stond enkel de NAVO of de VS centraal, maar werd ‘het Westen’ in bredere zin verweten dubbele standaarden te hanteren.

De rol van X, en zijn eigenaar, in het publieke debat

Alle resultaten uit dit onderzoek overziend, inclusief de onzekerheid die soms gemoeid is met de interpretatie ervan, blijft een belangrijke, meer fundamentele

66 Sho Tsugawa en Hiroyuki Ohsaki, “[Negative Messages Spread Rapidly and Widely on Social Media](#),” *Proceedings of the 2015 ACM on Conference on Online Social Networks* (New York, NY, USA), COSN ’15, Association for Computing Machinery, 2 november, 2015, 151–60.

67 Joe Watson et al., “[Negative Online News Articles Are Shared More to Social Media](#),” *Scientific Reports* 14, no. 1 (2024).

68 Jonas Paul Schöne et al., “[Negativity Spreads More than Positivity on Twitter After Both Positive and Negative Political Situations](#),” *Affective Science* 2, no. 4 (2021): 379–90.

69 Zhang Mei et al., “[Negativity Bias in Emergent Online Events: Occurrence and Manifestation](#),” *Acta Psychologica Sinica* 53, no. 12 (2021): 1361.

70 Jürgen Buder et al., “[Does Negatively Toned Language Use on Social Media Lead to Attitude Polarization?](#),” *Computers in Human Behavior* 116 (March 2021).

vraag over: hoe kunnen we de rol van X in het publieke debat over geopolitiek beschouwen? De positie van Elon Musk verdient daarbij nadere reflectie. Eerder Clingendael-onderzoek laat zien dat hij politiek-ideologisch is gedreven.⁷¹ Na zijn steunbetuiging aan Trump besloot Musk X actiever in te zetten om de kansen van Trump in de presidentverkiezingen te vergroten.⁷² In 2025 poogde Musk de Europese politiek te beïnvloeden door de Duitse extreemrechtse Alternative für Deutschland te steunen en op X te schrijven dat in Groot-Brittannië een burgeroorlog zou uitbreken naar aanleiding van extreemrechtse protesten.^{73,74} Naast het uitspreken van steun heeft Musk andere manieren om zijn eigen boodschap breder te verspreiden dan andere gebruikers: het X-algoritme bepaalt welke posts een gebruiker te zien krijgt. Musk heeft het algoritme aangepast na zijn overname om zijn eigen account meer zichtbaarheid te geven.⁷⁵ Hij gebruikt daarnaast zijn AI-model Grok, ook geïntegreerd in X, om politieke boodschappen te promoten. Dit model is in het voorjaar van 2025 herhaaldelijk bijgetraind om kritischer te reageren op Trumps politieke tegenstanders.⁷⁶ Ten slotte heeft X zijn moderatie van desinformatiecampagnes de afgelopen jaren afgeschaald.⁷⁷ Musk gebruikt duidelijk technologie voor ideologische doeleinden. Het is echter niet te onderzoeken of, en in welke mate, Musks overname van invloed is geweest op de tweets in onze dataset.

Hoe dan ook zullen sociale media een grotere rol in de samenleving gaan spelen. De platforms fungeren als vehikel voor buitenlandse inmenging door statelijke, en private, actoren. Zodoende zijn zij een belangrijke schakel in de wijze waarop anno 2025 'het buitenland' in brede zin impact heeft op de Nederlandse

71 Koen Aartsma et al., "[Elon Musk: Semimesianistische Techgigant](#)," in *Geopolitiek Changeament Op Het Wereldtoneel*, Clingendael Strategische Monitor 2025-2030 (2025).

72 Jack Peat, "[How Musk Used X to Get Trump Elected - and Then Cashed in on the Result](#)," *The London Economic*, 11 november, 2024.

73 Tom Gerken et al., "[Musk Targets PM Again after Criticism of UK 'civil War' Post](#)," *BBC*, 7 augustus, 2024.

74 Catherine Nicholls et al., "[Elon Musk Urges Germans to Vote for AfD in Latest Involvement in European Politics](#)," *CNN*, 9 januari, 2025.

75 Pietro Gravino et al., "[Cross-Platform Impact of Social Media Algorithmic Adjustments on Public Discourse](#)," 29 januari, 2024.

76 Daarnaast ging het model op een zeker moment ook racistische en antisemitische uitspraken doen, en zichzelf 'mechahitler' noemen. Zie: Anthony Ha, "['Improved' Grok Criticizes Democrats and Hollywood's 'Jewish Executives'](#)," *TechCrunch*, 6 juli, 2025.

77 Adrian Kopps, "[Two Years after the Takeover: Four Key Policy Changes of X under Musk](#)," *HIIG*, 28 oktober, 2024.

samenleving. Om hierop te anticiperen, en tegelijkertijd de macht van X in de juiste proportie te zien, is het raadzaam de volgende twee reflecties in acht te nemen:

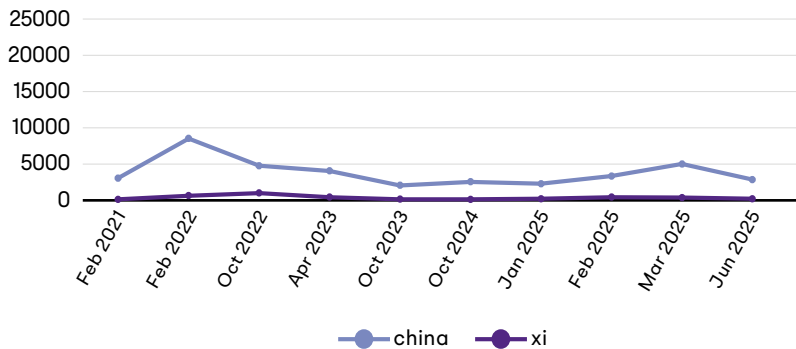
- Het is van groot belang de rol van X in het publieke debat gelaagd en genuanceerd te beschouwen. X vormt duidelijk geen representatieve afspiegeling van houdingen onder de Nederlandse bevolking, maar reikt als medium in het publieke debat verder dan zijn groep gebruikers. Ook in de traditionele media worden X-berichten of 'het sentiment op X' gebruikt in de berichtgeving.
- X is, mede als gevolg van het gebrek aan moderatie op het platform, een medium waar buitenlandse actoren een behoorlijk actieve rol spelen. De voedingsbodem voor antiwesterse narratieven is duidelijk aanwezig, een gegeven waar buitenlandse mogelijkheden gebruik van kunnen maken. Met name rondom grote geopolitieke gebeurtenissen, momenten waarop buitenlandse actoren het meest actief zijn op X, is dit een ontwikkeling om goed in het oog te houden.

Ten slotte biedt dit onderzoek duidelijke aanknopingspunten voor verdiepende vervolgstudies, waarin de invloed van X, en eventuele andere sociale media, op het publieke debat nader wordt geduïd. Zo kan een volgend onderzoek dieper ingaan op narratieven die in deze studie relatief onderbelicht zijn gebleven, zoals een islamitisch geïnspireerd antiwesters narratief, of andere verhalen die een directie relatie (kunnen) hebben met radicalisering in Nederland. Tevens kan er nadere studie worden gemaakt van hoe het narratief vanuit de MAGA-beweging resoneert bij de X-gebruikers. Daarnaast zou explicieter dan in deze studie de link tussen botlegers, posts op X en de verandering van het sentiment op het platform kunnen worden onderzocht. Ten slotte geeft deze studie aanleiding om de rol van Big Tech CEO's nader te belichten. Hoezeer speelt de ideologische overtuiging van een eigenaar als Musk een rol in de content die gebruikers te zien krijgen op X, en heeft hij er bijvoorbeeld ook aan bijgedragen dat het positieve sentiment over president Trump in sterke mate overheerste op het platform? In deze tijd, waarin grote sociale media platforms invloed hebben op het maatschappelijke debat en de sociaal-politieke stabiliteit van Nederland, is het onontkoombaar om ook die vraag serieus op tafel te leggen.

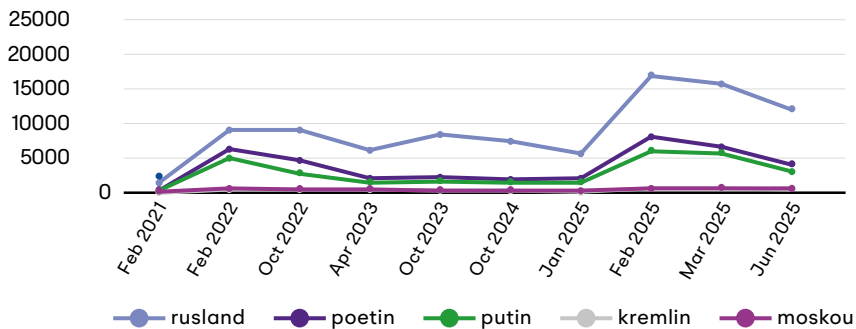
Annex

Annex A

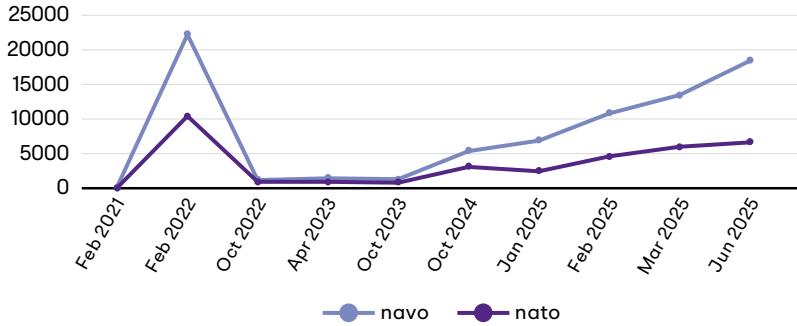
Figuur 1 Aantallen verzamelde berichtgeving over China in 10 tijdsperiodes per steekwoord

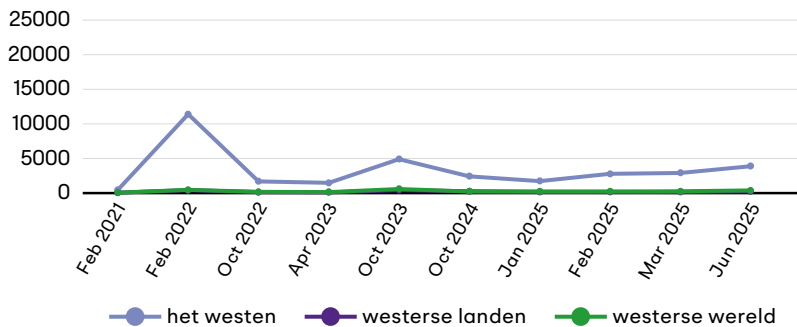
Figuur 2 Aantallen verzamelde berichtgeving over Rusland in 10 tijdsperiodes per steekwoord

Figuur 3 Aantallen verzamelde berichtgeving over de NAVO in 10 tijdsperiodes per steekwoord

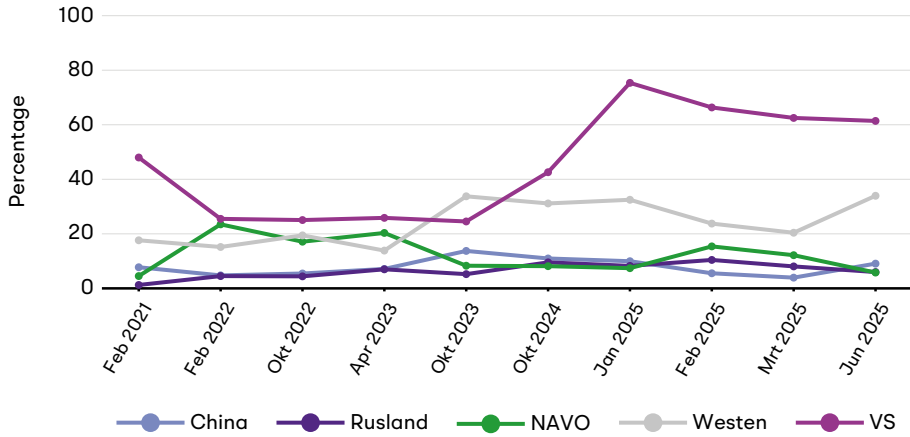

Figuur 4 Aantallen verzamelde berichtgeving over het Westen in 10 tijdsperiodes per steekwoord

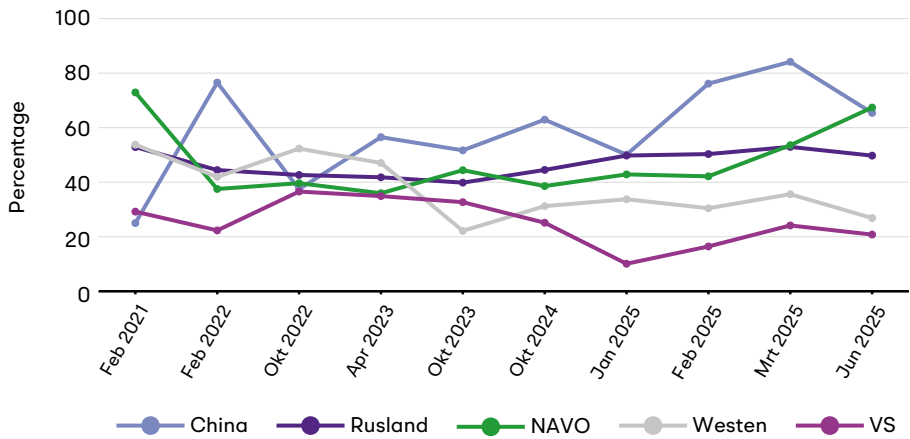

Annex B

Figuur 1 Verhouding pro-berichten voor verschillende actoren per tijdperiode

Figuur 2 Verhouding neutrale berichten voor verschillende actoren per tijdperiode

Figuur 3 Verhouding anti-berichten voor verschillende actoren per tijdsperiode

